

**„Polski system probacji – stan i kierunki rozwoju
w kontekście standardów europejskich”**

Popowo, 27 – 28 października 2008 r.

**Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich
Dr Janusza Kochanowskiego.**

Szanowny Panie Marszałku, Szanowny Panie Przewodniczący,
Szanowny Panie Ministrze, Szanowni Państwo!

Rozpoczynająca się właśnie konferencja stanowi kontynuację tak bardzo potrzebnego przedsięwzięcia, które podjęto jeszcze w 2000 roku z inicjatywy Pana Marszałka Romaszewskiego.

Jego istota polega na ocenie stosowania w Polsce kar i środków o charakterze probacyjnym; z uwzględnieniem międzynarodowych wzorców i doświadczeń innych państw. Uzasadnieniem dla systematycznego analizowania tego rodzaju problematyki jest sytuacja, jaka obecnie panuje w naszym wymiarze sprawiedliwości.

Dzisiaj prawie 70 tysięcy skazanych na karę pozbawienia wolności z różnych przyczyn nie osadzono w zakładzie karnym, a utrzymujące się od 8 lat przepełnienie aresztów śledczych i zakładów karnych jest źródłem licznych naruszeń praw osób pozbawionych wolności.

Bardzo negatywne skutki ma również beczynność więźniów. W tych warunkach trudno zapobiegać ich demoralizacji oraz prowadzić prace wychowawczą. Dlatego szczególnie

ważna jest świadomość, że liczna grupa sprawców przestępstw może odkupić swoją winę odbywając karę na wolności.

Dla nich to właśnie zostały przyjęte rozwiązania, które przenoszą punkt ciężkości z kary pozbawienia wolności na kary nie izolacyjne. Tu pierwszorzędną rolę odgrywa probacja. Niezbędne jest więc systematyczne rozwijanie systemu probacyjnego, którego podstawą musi być kuratela sądowa.

Zalety kar i środków wolnościowych są od dawna znane. Docenia się przede wszystkim możliwość uniknięcia przez skazanego pobytu w więzieniu i związanej z tym pobylem demoralizacji. Pozostawienie sprawców drobnych przestępstw na wolności stwarza większe możliwości stosowania kar pozbawienia wolności wobec sprawców groźniejszych przestępstw, a kadrze wychowawczej i psychologicznej skoncentrować się na pracy ze skazanymi, którzy tego wymagają.

Istotne są również argumenty natury ekonomicznej, które wskazują, że zastosowanie środków wolnościowych jest tańsze od kary pozbawienia wolności. Zwłaszcza, że – kary pozbawienia wolności tym bardziej wzrastają, im bardziej system penitencjarny musi przestrzegać pewnych standardów, a do tego muszą zmierzać wszystkie współczesne systemy więzienne. Skazany pozostając na wolności pracuje, a część wynagrodzenia może przeznaczyć na naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem, spłatę grzywien i innych zobowiązań.

W przypadku stosowania kar wolnościowych niższe też są koszty społeczne. Nie dochodzi bowiem do zerwania więzi rodzinnych, co ma często miejsce, gdy skazany przebywa w zakładzie karnym. Więzi te chyba najtrudniej odbudować właśnie po jego opuszczeniu.

Mając to wszystko na uwadze, w 2006 r. w Biurze Rzecznika podjęte zostały badania dotyczące wykonywania w Polsce środków probacji i readaptacji skazanych. Ich wydanie połączono z badaniami sondażowymi w wybranych sądach oraz wśród kuratorów sądowych dla dorosłych i osób, wobec których wykonano te środki.

Szczegółowa analiza zebranych materiałów dała podstawę do sformułowania wniosków, które odnoszą się zarówno do potrzeby zmiany obowiązujących norm prawa,

jak i praktyki ich stosowania. Wnioski z tych badań zostały przedstawione Komisji Praw Człowieka i Praworządności Senatu, Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu oraz Ministrowi Sprawiedliwości. Liczę, że sformułowane przeze mnie postulaty doskonalenia środków probacji znajdą zastosowanie w praktyce. Na rozpoczynającej się właśnie konferencji służyć temu będą wystąpienia moich współpracowników z Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

Wszystkim uczestnikom konferencji poświęconej kierunkom rozwoju polskiego systemu probacji życzę owocnych obrad.